Neljapäev, 19. september 2019

P9_TA(2019)0017

Olukord Türgis, eelkõige valitud linnapeade ametist vabastamine

Euroopa Parlamendi 19. septembri 2019. aasta resolutsioon olukorra kohta Türgis ja eelkõige valitud linnapeade ametist tagandamise kohta (2019/2821(RSP))

(2021/C 171/02)

Euroopa Parlament,

— võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Türgi kohta, eelkõige 24. novembri 2016. aasta resolutsiooni ELi ja Türgi suhete kohta ([1]), 27. oktoobri 2016. aasta resolutsiooni ajakirjanike olukorra kohta Türgis ([2]), 8. veebruari 2018. aasta resolutsiooni inimõiguste hetkeolukorra kohta Türgis ([3]) ning 13. märtsi 2019. aasta resolutsiooni, mis käsitleb komisjoni 2018. aasta aruannet Türgi kohta ([4]),

— võttes arvesse komisjoni 29. mai 2019. aasta teatist Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ELi laienemispoliitika kohta (COM(2019)0260) ning 2019. aasta aruandele Türgi kohta lisatud komisjoni talituste töödokumenti (SWD(2019)0220),

— võttes arvesse nõukogu 18. juuni 2018. aasta järeldusi ning varasemaid asjakohaseid nõukogu ja Euroopa Ülemkogu järeldusi,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongressi valimisvaatlusmissiooni esialgseid järeldusi,

— võttes arvesse Veneetsia komisjoni soovitusi ja Türgi võetud kohustust järgida Euroopa kohaliku omavalitsuse hartat,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee 24. jaanuari 2019. aasta resolutsiooni 2260 „Opositsioonipoliitikute halvenev olukord Türgis: mida saab teha nende põhiõiguste kaitsmiseks Euroopa Nõukogu liikmesriigis?“ („The worsening situation of opposition politicians in Turkey: what can be done to protect their fundamental rights in a Council of Europe member State?“,

— võttes arvesse Euroopa välisteenistuse pressiesindaja 19. augusti 2019. aasta avaldusi valitud linnapeade ametist tagandamise ja sadade inimeste kinnipidamise kohta Türgi kaguosas,

— võttes arvesse Euroopa Inimõiguste Kohtu otsust kohtuasjas Selahattin Demirtaş *vs* Türgi,

— võttes arvesse Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsiooni 2156 (2017) demokraatlike institutsioonide toimimise kohta Türgis,

— võttes arvesse asjaolu, et ELi aluspõhimõtted hõlmavad õigusriigi põhimõtte kohaldamist, inimõiguste austamist ja väärtuste järgimist ning need kehtivad ka kõigile ELi kandidaatriikidele,

— võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti, mille osalisriik on ka Türgi,

— võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni,

— võttes arvesse kodukorra artikli 144 lõiget 5 ja artikli 132 lõiget 4,

---

([1]) ELT C 224, 27.6.2018, lk 93.
([2]) ELT C 215, 19.6.2018, lk 199.
([3]) ELT C 463, 21.12.2018, lk 56.
([4]) Vastuvõetud tekstid, P8_TA(2019)0200.

A. arvestades, et Türgi on ELi oluline partner ja temalt kui kandidaatriigilt oodatakse kõrgeimate demokraatiastandardite järgimist, mis hõlmab ka inimõiguste, õigusriigi põhimõtte, usaldusväärsete valimiste, põhivabaduste ja üldise õiglase kohtumenetluse õiguse austamist;

B. arvestades, et 31. märtsil 2019 toimusid Türgis kohalikud valimised ning Euroopa Nõukogu Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongressi valimisvaatlusdelegatsiooni esialgsetes järeldustes leitakse, et valimised olid korrakohased; arvestades, et valimisaktiivsus kohalikel valimistel oli muljetavaldav; arvestades, et vaatlejad kritiseerisid laialdaselt valimisi ülemäära valitsusmeelse Rahvaliidu (Cumhur İttifakı) kasuks kallutatud meediakajastuse pärast;

C. arvestades, et 31. märtsi 2019. aasta kohalikel valimistel sai Diyarbakıri linnapea Adnan Selçuk Mızraklı 63 % häältest, Mardini linnapea Ahmet Türk 56 % ja Vani linnapea Bedia Özgökçe 54 % häältest, mis tähendab, et kõik kolm linnapead said oma ametiülesannete täitmiseks selge rahva mandaadi;

D. arvestades, et Türgi Vabariigi valimiskomisjon (YSK) registreeris valimistel kandidaatidena kõik kolm linnapead;

E. arvestades, et need Kagu-Türgi Diyarbakiri, Vani ja Mardini linna demokraatlikult valitud linnapead asendati valitsuse määratud provintsikuberneride/usaldusisikutega põhjendusel, et valituks osutunud linnapead on parajasti eeluurimise all väidetavate sidemete tõttu terrorismiga;

F. arvestades, et Adnan Selçuk Mızraklı, Ahmet Türki ja Bedia Özgökçe Erta asendamine provintsikuberneridega on tõsiselt murettekitav, kuna see seab kahtluse alla 31. märtsi 2019. aasta demokraatlike valimiste tulemuste tunnustamise; arvestades, et 18. augustil 2019 peeti sarnaste põhjendamatute süüdistuste alusel kinni veel 418 tsiviilisikut, peamiselt Türgi 29 eri provintsi kohaliku omavalitsuse liikmeid ja töötajaid;

G. arvestades, et 2016. aasta septembris muudeti Türgi kohalike omavalitsuste seadust erakorralise seisukorra määrusega, et hõlbustada nende linnapeade ametist tagandamist, keda süüdistatakse seotuses terrorismiga, ja nende asendamist provintsikuberneridega; arvestades, et Veneetsia komisjon kutsus Türgi ametivõime üles tühistama 1. septembri 2016. aasta dekreetseadusega nr 674 kehtestatud sätteid, mis ei ole erakorralise seisukorra tõttu rangelt vajalikud, eelkõige sätteid, mis võimaldavad täita linnapea, aselinnapea ja kohaliku omavalitsuse liikme vabu ametikohti ametisse määramise teel;

H. arvestades, et 9. aprillil 2019. aastal kuulutas YSK Türgi kaguosas ametisse sobimatuks veel neli valitud linnapead ja volikogu liiget, kuigi oli enne 31. märtsi 2019. aasta valimisi kinnitanud nende kandidatuuri, ning tõi põhjenduseks asjaolu, et need kandidaadid olid varem olnud riigiteenistujad ja vallandati ametikohalt valitsuse dekreediga; arvestades, et pärast seda otsust andis YSK need ametikohad Õigluse ja Arengu Partei (AKP) kandidaatidele; arvestades, et Türgi poliitilise opositsiooni mahasurumine toimub demokraatia poolehoidjate aheneva tegevusruumi tingimustes ja Türgi ametivõimude pidevate katsete saatel vaigistada teisitimõtlejad, kelle seas on ajakirjanikke, inimõiguste kaitsjaid, teadlasi, kohtunikke ja advokaate;

I. arvestades, et paljud võetud meetmed on ebaproportsionaalsed ja nendega rikutakse Türgi siseriiklikku õigust, Türgi kui Euroopa Nõukogu liikmesriigi kohustusi ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti; arvestades, et riigipöördekatsele järgnenud mahasurumislaines peeti kinni üle 150 000 inimese ja 78 000 inimest vahistati terrorismisüüdistuse alusel ning rohkem kui 50 000 inimest on siiani vangis, enamikul juhtudel ilma vaieldamatute tõenditeta; arvestades, et 2018. aasta detsembri seisuga oli süüdimõistmiseta vangis või kohtuasja arutamist oodates eelvangistuses ligikaudu 57 000 kinnipeetavat; arvestades, et 20 % kinnipeetutest on vangis terrorismisüüdistuste tõttu (sh ajakirjanikud, poliitilised aktivistid, juristid ja inimõiguste kaitsjad), mis suurendab muret kohtusüsteemi sõltumatuse pärast;

Neljapäev, 19. september 2019

J. arvestades, et YSK otsused korraldada Istanbulis uuesti linnapea valimised ning anda riigi kaguosas linnapea kohad teisele kohale jäänud kandidaatidele seavad tõsiselt kahtluse alla valimisprotsessi seaduslikkuse ja usaldusväärsuse ning institutsioonide sõltumatuse poliitilisest sekkumisest;

K. arvestades, et 3. septembril 2019 teatas Türgi siseminister, et korraldusi valitud ametiisikute kõrvaldamiseks tuleb veelgi, ähvardades konkreetselt tagandada Istanbuli linnapea Ekrem İmaoğlu;

L. arvestades, et 6. septembril 2019. aastal mõisteti 9 aasta ja 8 kuu pikkune vanglakaristus Vabariikliku Rahvapartei (CHP) provintsijuhile Canan Kaftancıoğlule, keda süüdistati presidendi solvamises, riigiametnike solvamises, riigi alandamises, vaenu ja vihkamise õhutamises ning terroriorganisatsiooni propaganda levitamises oma sotsiaalmeedia kanalites ajavahemikul 2012–2017;

M. arvestades, et mitmed linnapeade tagandamise vastu kavandatud avalikud meeleavaldused on turvakaalutlustel ära keelatud ning need, mis on toimunud, on lõppenud jõulise laialiajamisega politsei poolt ning sageli inimeste massilise kinnipidamise ja vastutuselevõtmisega; arvestades, et see on vahetult pärast erakorralise seisukorra lõpetamist kehtestatud õigusaktide tagajärg;

N. arvestades, et Türgis on toimunud mitu rünnakut ning 2016. aastal riigipöördekatse, milles sai surma 248 inimest;

1. mõistab hukka Türgi ametivõimude otsuse tagandada kaheldavate tõendite alusel ametist demokraatlikult valitud linnapead; rõhutab, et sellised meetmed kahjustavad poliitilise opositsiooni võimet teostada oma õigusi ja täita oma demokraatlikku rolli; kutsub Türgi ametivõime üles vabastama viivitamata ja tingimusteta opositsiooni esindajad, kes vahistati riigi teisitimõtlejate mahasurumise käigus, ning loobuma kõigist nende vastu esitatud süüdistustest;

2. kritiseerib teravalt kohalike valitud esindajate meelevaldset asendamist valimata usaldusisikutega, mis õõnestab veelgi Türgi demokraatia struktuuri; kutsub Türgi ametivõime üles ennistama ametikohad kõigile 31. märtsil 2019 kohalikud valimised võitnud linnapeadele ja teistele valitud ametiisikutele, kellel ei lastud ametikohale asuda või kes põhjendamatute süüdistuste alusel vallandati või asendati mittevalitud usaldusisikutega;

3. mõistab teravalt hukka Canan Kaftancıoğlu poliitiliste motiividega vanglakaristuse, mis määrati selgelt selle eest, et tal oli juhtiv roll Istanbuli linnapea edukas valimiskampaanias, ning nõuab selle karistuse viivitamatut tühistamist;

4. mõistab hukka Türgi ametivõimude ähvardused vabastada ametist veel teisi valitud ametnikke ning kutsub Türgit üles hoiduma edasisest hirmutamisest;

5. kordab, kui olulised on head suhted Türgiga, mis põhinevad ühistel väärtustel, inimõiguste austamisel, õigusriigi põhimõttel, vabadel ja demokraatlikel valimistel, sealhulgas valimistulemuste järgimisel, põhivabaduste ja kõigi puhul õiglase kohtumõistmise õiguse austamisel; palub Türgi valitsusel tagada kõigi Türgis elavate ja töötavate, kaasa arvatud rahvusvahelist kaitset vajavate inimeste inimõigused;

6. väljendab veel kord sügavat muret põhivabaduste ja õigusriigi olukorra jätkuva halvenemise pärast Türgis ning mõistab hukka meelevaldse kinnipidamise, kohtuliku ja halduslikku ahistamise kasutamise ning reisikeelud, mida lisaks muudele vahenditele kasutatakse tuhandete Türgi kodanike, sealhulgas poliitikute ja valitud ametiisikute, inimõiguste kaitsjate, avalike teenistujate, kodanikuühiskonna organisatsioonide liikmete, teadlaste ja lugematute tavakodanike tagakiusamiseks; väljendab muret teadete pärast, et jätkub vastutuselevõtmine ja uurimine liiga laialivalguvate ja ebamääraste terrorismisüüdistuste alusel;

7. nõuab tungivalt, et Türgi viiks oma terrorismivastast võitlust käsitlevad õigusaktid kooskõlla rahvusvaheliste inimõigusalaste standarditega; kordab, et Türgi laia määratlusega terrorismivastaseid õigusakte ei tohiks kasutada selleks, et karistada kodanikke ja meediat sõnavabaduse õiguse kasutamise eest või meelevaldselt kõrvaldada valitud esindajaid ja asendada neid valitsuse usaldusisikutega;

8. kutsub Türgi ametivõime üles austama rahvusvahelisi põhimõtteid, tagades pluralismi ning ühinemis- ja sõnavabaduse, ning parimaid tavasid ja tagama Türgi rahva tahte vaba ja ausa väljenduse teel valitud inimestele soodsa tegevuskeskkonna; rõhutab, et mainitud otsused rikuvad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni kohast õigust vabadele valimistele, poliitikas osalemise õigust ja väljendusvabaduse õigust;

9. väljendab veel kord muret Türgi kohalike valitud esindajate suhtes algatatud kohtumenetluste liigse kasutamise pärast ja nende asendamise pärast ametisse määratud ametnikega, sest sellised tavad kahjustavad tõsiselt kohaliku demokraatia toimimist;

10. kutsub Türgi valitsust üles tagama, et kõigil inimestel oleks õigus õiglasele kohtumenetlusele ja õigus lasta oma juhtumid rahvusvaheliste standardite kohaselt läbi vaadata sõltumatul kohtul, kes saab tagada heastamise, sealhulgas tekitatud materiaalse ja moraalse kahju eest; kutsub Türgit üles tagama Türgi inimõiguste ja võrdõiguslikkusega tegeleva institutsiooni ning ombudsmani institutsiooni tegevuse, struktuuri ja rahalise sõltumatuse, et nad suudaksid pakkuda reaalseid läbivaatamis- ja õiguskaitsevõimalusi ning järgida Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuseid;

11. mõistab hukka opositsioonijuhi ja presidendikandidaadi Selahattin Demirtaşi jätkuva kinnipidamise ning nõuab tema viivitamatut ja tingimusteta vabastamist; võtab teadmiseks Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse Selahattin Demirtaşi kohtuasjas, milles kutsutakse Türgi ametivõime üles teda viivitamatult vabastama;

12. peab äärmiselt murettekitavaks, et Türgi ametivõimud jälgivad sotsiaalmeedia platvorme ja sulgevad sotsiaalmeedia kontosid;

13. kutsub Euroopa välisteenistust ja komisjoni üles andma Euroopa Parlamendile põhjalikku ülevaadet teemadest, mida arutati 13. septembril 2019. aastal toimunud ELi ja Türgi poliitilises dialoogis;

14. nõuab tungivalt, et komisjoni asepresident ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, komisjon ja liikmesriigid võtaksid kinnipeetavate opositsiooniliikmete, inimõiguste kaitsjate, poliitiliste aktivistide, advokaatide, ajakirjanike ja teadlaste olukorra Türgi kolleegidega jätkuvalt teemaks ning pakuksid kinnipeetavatele diplomaatilist ja poliitilist tuge, sh kohtumenetluse ja juhtumite jälgimise kaudu; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles suurendama inimõiguste kaitsjatega seotud erakorraliste toetuste kasutamist ja tagama inimõiguste kaitsjaid käsitlevate ELi suuniste täieliku rakendamise;

15. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, Türgi presidendile, Türgi valitsusele ja parlamendile ning palub tõlkida käesoleva resolutsiooni türgi keelde.